

О. В. Нарожна, заступник декана
економіко-правового факультету, старший викладач
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Кафедра кримінального права, кримінального процесу та криміналістики
Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна
e-mail: narozhna@onu.edu.ua

ВПРОВАДЖЕННЯ ДОСЯГНЕНЬ СУДОВОЇ АРХЕОЛОГІЇ ТА СУДОВОЇ АНТРОПОЛОГІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ НЕЗАКОННОГО ПРОВЕДЕННЯ ПОШУКОВИХ РОБІТ НА ОБ'ЄКТИ АРХЕОЛОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ

У статті розглянуті питання, що виникають при розслідуванні незаконного проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини. Проведення окремих видів експертиз необхідно для всебічного та повного розуміння механізму події та ідентифікації знайдених останків скелетів та трупів. Висвітлено можливості впровадження спеціальних знань з галузі судової археології та судової антропології. Визначено основні питання для експерта з вказаних напрямів досліджень. Наголошено, що найбільш перспективним та доцільним порядком проведення комплексної експертизи є поєднання судово-медичної експертизи разом з судово-археологічними та судово-антропологічними дослідженнями.

Ключові слова: розслідування, ідентифікація, судова археологія, судова антропологія, судова медицина, тафономія, ДНК.

Постановка проблеми. Результати експертних досліджень в галузі судової антропології та судової археології допомагають вирішити багато важливих завдань: ідентифікують кісткові останки, визначають давність злочину та можуть допомогти історикам та археологам знайти відповіді щодо образу життя, звичок та рівня цивілізації конкретної епохи. В деяких випадках можливе навіть історичне розслідування, у чому, також, можуть стати в нагоді спеціальні знання з судової антропології та археології. Дослідження скелетів та трупів, муміфікованих останків стародавніх людей, співпраця з криміналістами та істориками допомагає не лише впізнати певних осіб за умов наявності матеріалів для порівняльного дослідження, але й перевірити або спростувати більш глобальні версії щодо окремих фактів життя всього історичного суспільства. Активний розвиток судової археології та антропології за кордоном дає гідний приклад вітчизняній науці та практиці запозичити позитивний досвід європейських та американських колег. Використання здобутків судової археології та судової антропології ми бачимо як частину комплексного судово-медичного дослідження в рамках розслідування багатьох правопорушень, зокрема, незаконного проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволяє стверджувати, що запропонована тема є недостатньо розробленою, хоча й теоретичні засади не є новими

для криміналістики. Але, сучасна дійсність вимагає нового осмислення питань проведення окремих видів експертиз, зокрема, судово-медичної. Різноманітні аспекти проведення експертиз при розслідуванні правопорушень були предметом дослідження Л. Л. Голубовича, І. О. Концевич, А. В. Кофанова, У. Крогмана, Б. В. Михаличенка, В. О. Ольховського, М. М. Тагаєва, В. Ю. Шепітько та інших.

Метою статті є розробка та аналіз теоретичних засад проведення комплексної судово-медичної та судово-археологічної/судово-антропологічної експертизи при розслідуванні незаконного проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини та інших правопорушень.

Виклад основного матеріалу. Судовою антропологією називають галузь фізичної антропології, яка займається ідентифікацією скелетних останків для судово-медичних цілей, про які відомо або підозрюється, що вони належать людині [1]. Це мультидисциплінарний напрямок, який поєднує фізичну антропологію, археологію та інші напрями антропології з криміналістичними науками, включаючи судову стоматологію, патологію та криміналістику [2]. Також, це субдисципліна фізичної антропології, яка застосовує остеологічні та біомеханічні підходи до вирішення судово-медичних проблем [3]. Отже, можемо підсумувати, що судова антропологія займається ідентифікацією людських останків для судово-медичних цілей та застосовує знання і методи фізичної антропології до проблем криміналістичного значення, використовує фізичну антропологію в криміналістичному контексті. Таким чином, можливе використання фізичної або біологічної антропології в судочинстві, зокрема, кримінальному.

В американській традиції антропологія розуміється як сукупність усіх наукових дисциплін, які стосуються людей, їх походження та існування у культурному та природному середовищі. Наприклад, американські фізичні або біологічні антропологи, які спеціалізуються на криміналістиці, зосереджують свої дослідження переважно на вивченні людського скелета. Фізична (або біологічна) антропологія, яка зосереджується на походженні людини, еволюції та різноманітності населення, і археологія, яка займається вивченням минулого людства через артефакти, утворюють окремі галузі антропології. У вітчизняній традиції термін «антропологія», насамперед, асоціюється з фізичною антропологією, або наукою про людину як біологічний вид – її походження та біологічну мінливість у часі та просторі [4].

Усі ці визначення відображають складність самої дисципліни. Термін «фізична антропологія» та криміналістичний контекст з'являються в усіх. Мабуть, саме класичне визначення судової антропології, запропоноване Стюартом у 1979 році, найточніше визначає основну і чи не єдину мету судової антропології: ідентифікацію скелетних людських останків у криміналістичному контексті. Ця мета досягається шляхом характеристики біологічного профілю особи – визначення віку, статі, зросту, прижиттєвих ушкоджень – для того, щоб зменшити групу можливих ідентифікованих осіб.

Виявляється, до судової антропології, так чи інакше, звертаються фізичні антропологи, які, перш за все, вивчають походження людини, мінливість її популяції, реконструюють спосіб життя людини минулого і простежують динаміку розвитку людини сучасної. Насправді, антропологів зацікавила ця робота через

рубрики, постійно вдосконалюються комплексні системи датування. Та й на допомогу приходять інші антропологи, що займаються порівняльним вивченням живих людей.

Якої статі була людина, останки якої надані для дослідження? Стать людини є однією з основних характеристик її біологічного профілю. Звичайно, завдяки експертизі ДНК можна відповісти на це питання з абсолютною точністю. А якщо ДНК не вдається виділити, то допоможуть традиційні методи визначення статі людини за кістковими останками.

Як виглядала особа, останки якої надано для дослідження? (Якої раси була особа?) Визначення антропологічного типу та відтворення зовнішності жертви по черепу часто є ключовими показниками в ідентифікації особи. Зовнішній вигляд служить не тільки основою для фотозйомки, але й важливий для ідентифікації в разі виявлення останків невідомої жертви. Фотографічне зіставлення прижиттєвої фотографії та зображення черепа або реконструйованого виду є одним із найвідоміших методів встановлення особи в криміналістиці.

Пластична реконструкція зовнішності знайшла своє прикладне значення в криміналістиці ще за життя її засновника М. М. Герасимова. Учні та послідовники вченого на теренах пострадянського простору продовжують його справу, співпрацюють з правоохоронними органами, виконують скульптурно-графічні реконструкції та фотозвірення прижиттєвих зображень і фотографій черепа померлого, зокрема, за допомогою сучасних комп'ютерних програм [6, с. 108].

Який був зріст та інші антропометричні ознаки? Численні, спеціально підібрані, колекції кісткових останків (тобто таких, у яких точно відомі стать, вік і антропометричні показники людей протягом усього їхнього життя) дозволили вченим побудувати формули відновлення прижиттєвого росту по довжині довгих кісток. На жаль, відхилення або прояви захворювань можуть призвести до позитивного результату ідентифікації. Кісткові останки можуть містити унікальні «відбитки пальців», наприклад, епігенетичні особливості або прояви патологій, які можуть допомогти ідентифікувати людину. Займається вивченням цих аспектів або таких наукових галузей, як епігенетика та палеопатологія. Значно зіпсувати зовнішній вигляд людини можуть ознаки минулих хвороб або заліковані травми, а рідкісні захворювання максимально звузити коло пошуку.

Що стало причиною смерті? Відповісти на це питання, звичайно, можна, якщо на людських кістках є сліди знаряддя вбивства.

Якою була природа смерті? Судово-антропологічна експертиза також допомагає реконструювати події, які передували смерті. Виявлені сліди знаряддя вбивства можуть свідчити про те, що поранення було нанесено за життя чи після смерті.

Спектр методів, що використовуються виключно для ідентифікації, постійно розширюється. Наприклад, це використання неінвазивних методів обстеження, таких як тривимірне сканування, комп'ютерна томографія. Сучасні технології наразі дозволяють створити скульптурну реконструкцію без використання черепа. Раніше фахівець з відновлення зовнішнього вигляду повинен був покрити череп шаром скульптурного пластиліну (створити скульптуру), потім, заливши гіпс або пластикову форму, відклеїти пластилін від поверхні черепа та відсканувати поверхню в трьох вимірах, або відтворити 3D-модель методом фотограм-

метрії, а потім роздрукувати її на 3D-принтері та використовувати як основу для об'ємної реконструкції.

Активно розвивається метод віртуального розтину, або «віртопсія», – використання томографії як передсекційного (тобто перед розтином трупа) методу дослідження. Він зарекомендував себе як у роботі з трупами, так і з такими складними об'єктами як мумії чи крихкі скелетні матеріали недостатньої збереженості. Наприклад, останки мумії фараона Аменхотепа виявили ще в 1881 році, але, до появи сучасних технологій дослідження було неможливим через їхню крихкість [7]. Експерти сумнівалися в можливості вилучення ДНК з кісток, адже виділення ДНК з таких об'єктів є дуже складним завданням. А попередня комп'ютерна томографія допомагає знайти найщільніші ділянки кістки в скелеті для використання в якості зразків.

Ізотопний аналіз складу кісткової тканини для визначення прижиттєвого раціону померлого та ймовірного регіону походження жертви – традиційні методи аналізу історичних реконструкцій – також успішно впроваджуються судовими антропологами. Тим не менш, аналіз ДНК з головною метою – встановити особу людини – зайняв лідируючі позиції. Методи роботи з ДНК останків, знайдених у несприятливих умовах навколишнього середовища, також стрімко вдосконалюються. Криміналістичній практиці потрібні точні традиційні методи визначення статі та віку за кістковими останками, причому, сучасні технології дозволяють визначати не лише стать, а й колір волосся, шкіри та очей. Вони користуються великим попитом, коли ДНК практично деградована в зовнішньо непошкодженій морфології кістки. Це трапляється при похованні в жаркому кліматі або в місці з постійними коливаннями вологості. Також, ДНК руйнується під впливом високих температур. Але, навіть якщо він зберігся, неможливо намалювати точний портрет з індивідуальним фенотипом або визначити набір важливих для ідентифікації ознак. Складність є і у випадках, коли знайдено не одну особу в колективному місці поховання. Навіть у досвідченого генетика виникатимуть складнощі, які фрагменти брати на аналіз. Ті ж проблеми є на місцях спалення тіл та в інших братських могилах. Окремо зазначимо проблему порівняльного дослідження у тому випадку, коли більше немає родичів для порівняння ДНК. З такими складними завданнями мають разом працювати фахівці різного профілю.

Розумний початковий підхід до відбору проб мінімізує кількість системних помилок у процесі ідентифікації. Ще більший порядок вносить правильний підхід до розкопок знахідок за правилами археології. Водночас, особливого догляду та уваги потребують колективні та братські могили. При похованні людей одночасно і, на кількох рівнях, потрібно відокремити скелет однієї людини від іншої. Це може бути досить важко зробити. Тафономія в цьому випадку приходиться на допомогу криміналістиці, а також судовій археології.

Криміналістична археологія – це дисципліна з теорією та методологією, спеціально розробленою для реконструкції та інтерпретації людської зовнішності та поведінки на основі виявлення речових доказів і доказів на місці злочину або інциденту, пов'язаного з судово-медичними процедурами. Таке формулювання прозвучало під час Першої європейської конференції з судової археології (EMFA), яка відбулася в серпні 2012 року в Гаазі (Нідерланди). Робоча група з судової археології Європейської мережі судово-експертних установ (ENFSI) була

заснована в 2013 році. Метою експертної групи є об'єднання європейських експертів, уніфікація методичних рекомендацій та розробка практичних рекомендацій щодо використання археологічних методів для розслідування злочинів та розгляду їх у суді.

Предметом дослідження є людські останки, зброя, викрадені предмети та докази, приховані із злочинним умислом. Спектр використовуваних методів пошуку та дослідження широкий і включає традиційні засоби звичайних археологічних досліджень (методи розкопок, металошукання, георадарні дослідження, горизонтальне очищення території для виявлення сховищ і поховань, пошук залишків споруд і поховань) [8]. Одне з найважливіших питань під час розкопок: визначити, чи є речі чи кістки в тих місцях, де їх поклав правопорушник, чи вони були перенесені або знову сховані. Визначається взаємозв'язок артефактів чи свідчень у комплексі та їх відносне датування.

У вітчизняній криміналістиці терміни «судова археологія» або «судове археологічне розслідування» на сьогоднішній день відсутні. Але, лише археологічне дослідження на місці злочину за непрямыми доказами (наприклад, випадково впущена правопорушником монета) може допомогти відповісти на питання про терміни давності поховання, яке є одним із найважливіших. Експерт може розповісти слідству, скільки часу скелет пролежав у землі, і визначити цей час лише по кісткових останках – одна з найскладніших і до кінця не вирішених проблем. Спочатку потрібно оцінити стан кісткової тканини і повноту скелета, визначити, чи були суглоби в артикуляції на момент виявлення. Потім розглянути внутрішні фактори, які можуть вплинути на швидкість гниття трупа (ліки, наявність або відсутність одягу, ґрунт, полив ділянки, особливості місцевої флори і фауни, річний температурний режим і режим інсоляції), а потім зіставити все з зовнішніми факторами: глибиною поховання, типом, морфологічними, хіміко-біологічними характеристиками трупа. Обов'язково є врахування географії нашої країни, різноманітність ґрунтових умов і винахідливість злочинців, щоб приховати труп і злочин. Кістки з недавнього кримінального поховання можуть не зберегтися взагалі або, навпаки, демонструвати унікальну збереженість.

В таких випадках ми вважаємо за необхідне звернутися до тафономії: галузі знань, яка вивчає як відбувається руйнування кісткової тканини та органічних матеріалів за різних умов поховання. Значний прогрес у розумінні процесів, які регулюють розкладання людського тіла після смерті, зробили так звані «ферми тіл» – експериментальні майданчики, де вчені спостерігають за процесом розкладання людей, які залишили свої тіла науці. Перший центр був створений у 1981 році з ініціативи Вільяма Басса в Університеті Теннессі (Ноксвіль, США). З 1999 року в центрах проводять навчання співробітників ФБР, як викопують людські останки. Крім дослідницького центру в Теннессі, подібні кампуси відкриті на базі шести університетів США, Австралії та Канади [9].

Термін «тафономія» (від грец. *τάφος* – «могила, поховання» та *νόμος* – «закон») вперше був визначений у 1940 р. як наука про перехідні моделі останків тварин із біосфери в літосферу, яка позначає межу між геологією та біологією. Як окрема галузь палеонтології, тафономія розвивається до сьогодні, а концепція та сам термін пізніше були прийняті палеоботаніками, зооархеологами, палеоантропологами та археологами щодо вивчення останків тварин і людини. Тафономія включає в себе вивчення двох фаз: перший можна визначити як час від смерті

людини до її остаточного поховання або біостратимонії. Другий – від остаточного поховання до виявлення останків дослідником або діагнезу. Цей поділ було зроблено, щоб розрізнити переважно біологічні процеси, що відбуваються перед похованням, і геологічні та хімічні (діагенетичні) процеси, які впливають на останки після поховання. Тоді слідчі можуть побачити як людські дії, спрямовані на навмисне знищення останків, вбудовані в таку ідеальну модель. Не дивно, що основні визначення тафономії, як розділу палеонтології, були розроблені в суміжних галузях знань. Таким чином, криміналістичну тафономію характеризують як частину судової антропології, метою якої є реконструкція подій, що відбулися безпосередньо під час або після смерті особи, опис прижиттєвих або посмертних маніпуляцій на тілі людини [10]. Також додамо, що вона містить дослідження впливу природних факторів на збереження останків і описує характер такого впливу.

Висновки і пропозиції. По-перше, при розслідуванні незаконного проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини необхідно вживати досягнення багатьох наук, приходити до системного сприйняття об'єкта дослідження, шукати нові міждисциплінарні підходи. По-друге, при дослідженні скелетованих залишків та трупів потрібно поєднувати знання з судової медицини, історії, археології та антропології. Необхідно розробляти план розслідування злочинів з урахуванням призначення таких видів експертиз, розраховувати певні строки та складність досліджень такого роду. По-третє, розробити та апробувати методіку проведення комплексних судово-медичних та судово-археологічних/судово-антропологічних експертиз з урахуванням досягнень цих галузей знань та сучасних вітчизняних технічних та кадрових можливостей. По-четверте, вивчати досвід іноземних колег, зокрема, американських дослідних центрів та кримінальних проваджень, проводити підвищення кваліфікації певних фахівців безпосередньо на міжнародних базах практики.

Список використаної літератури

1. Stewart T. D. Essentials of forensic anthropology. Springfield, IL: Charles C. Thomas, 1979. URL: <https://worldcat.org/title/3842826> (дата звернення: 14.03.2023).
2. Iscan M.Y. Forensic Anthropology in the 21st Century. Volume 117, Issues 1–2, Pages 1-161 (1 March 2001).
3. Reichs K.J. Forensic osteology: advances in the identification of human remains (2nd Edition). Springfield, IL: Charles C. Thomas, 1998. 567 pages.
4. Сегеда С. П. Антропология. Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001. URL: <https://esu.com.ua/article-43059> (дата звернення: 14.03.2023).
5. Європейська конвенція про охорону археологічної спадщини (переглянута) (ETS № 143) від 16.01.1992 р. Конвенцію ратифіковано Законом України № 1369-IV від 10.12.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 15. Ст. 224.
6. Гарига-Грихно М. М., Виговський В. Л., Тагієв С. Р. Значення методіки реконструкції обличчя за черепом для кримінально-процесуальної науки. *Науковий вісник Сіверщини*. Серія: Право. 2018. № 2(4). С. 105–112.
7. Смуток Б. Вчені «розгорнули» мумію фараона Аменхотепа I у цифровому вигляді. URL: <https://chas.news/news/vcheni-rozgornuli-mumiyu-faraona-amenhotepa-i-u-tsifrovomu-viglyadi-scho-voni-pobachili> (дата звернення: 14.03.2023).
8. Рабіновітц А., Седікова Л. В., Трелоган Дж., Ів С. Нові методології дослідження пам'ятки давнини: цифрові технології та розкопки в Південному районі Херсонеса

- Таврійського (2001-2006 pp.). *Археологія*. 2008. № 1. С. 71-81.
9. Введение в тафнономию. URL: <https://www.futurelearn.com/info/courses/forensic-archaeology-and-anthropology-russian/0/steps/273395> (дата звернення: 14.03.2023).
  10. Forensic Taphonomy. The Postmortem Fate of Human Remains. Published December 13, 1996 by CRC Press. 668 p.

References

---

1. Stewart T.D. (1979). Essentials of forensic anthropology. Springfield, IL: Charles C. Thomas. URL: <https://worldcat.org/title/3842826>.
2. Iscan M.Y. (2001). Forensic Anthropology in the 21st Century. Volume 117, Issues 1–2, P. 1-161 (1 March 2001).
3. Reichs K.J. (1998). Forensic osteology: advances in the identification of human remains (2nd Edition). Springfield, IL: Charles C. Thomas. 567 p.
4. Seheda S. P. (2001). Antropolohiia. Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy [Elektronnyi resurs] / Redkol.: I. M. Dziuba, A. I. Zhukovskiy, M. H. Zhelezniak [ta in.]; NAN Ukrainy, NTSh. Kyiv: Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy, 2001. URL: <https://esu.com.ua/article-43059> (data zvernennia: 14.03.2023) [in Ukrainian].
5. Yevropeiska konventsiiia pro okhoronu arkheolohichnoi spadshchyny (perehlianuta) (ETS № 143) vid 16.01.1992. Konventsiiu ratyfikovano Zakonom Ukrainy № 1369-IV vid 10.12.2003. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2004. № 15. St. 224 [in Ukrainian].
6. Haryha-Hrykhno M. M., Vyhovskiy V. L., Tahiiiev C. R. (2018). Znachennia metodyky rekonstruktsii oblychchia za cherepom dlia kryminalno-protseusualnoi nauky. *Naukovyi visnyk Sivershchyny*. Seriiia: Pravo. № 2(4). S. 105–112 [in Ukrainian].
7. Smutok B. Vcheni «rozghornuly» mumiiu faraona Amenkhotepa I u tsyfrovomu vyhliadi. URL: <https://chas.news/news/vcheni-rozghornuli-mumiyu-faraona-amenhotepa-i-u-tsifrovomu-viglyadi-scho-voni-pobachili> (data zvernennia: 14.03.2023) [in Ukrainian].
8. Rabinovits A., Sedikova L. V., Trelohan Dz., Iv S. (2008). Novi metodolohii doslidzhennia pamiatky davnyny: tsyfrovi tekhnolohii ta rozkopky v Pivdennomu raioni Khersonesa Tavriiskoho (2001-2006 rr.). *Arkheolohiia*. № 1. S. 71-81 [in Ukrainian].
9. Vvedenie v tafonomiyu. URL: <https://www.futurelearn.com/info/courses/forensic-archaeology-and-anthropology-russian/0/steps/273395> (data zvernennya: 14.03.2023) [in Russian].
10. Forensic Taphonomy. The Postmortem Fate of Human Remains. Published December 13, 1996 by CRC Press. 668 p.

Стаття надійшла 15.03.2023 р.

O. V. Narozhna, Deputy Dean
of the Faculty of Economics and Law, Senior Lecturer
Odesa I. I. Mechnikov National University
the Department of Criminal law, Criminal Procedure and Criminalistics
Frantsuzskiy Boulevard, 24/26, Odesa, 65058, Ukraine
e-mail: narozhna@onu.edu.ua

IMPLEMENTATION OF THE ACHIEVEMENTS OF FORENSIC ARCHEOLOGY AND FORENSIC ANTHROPOLOGY IN THE INVESTIGATION OF ILLEGAL SEARCH OPERATIONS AT AN ARCHAEOLOGICAL HERITAGE SITE

Summary

The results of expert research in the field of forensic anthropology and forensic archeology help solve many important tasks: identify bone remains, determine the antiquity of a crime and can help historians and archaeologists find answers about the way of life, habits and level

of civilization of a particular era. In some cases, even a historical investigation is possible, in which special knowledge of forensic anthropology and archeology can also come in handy. The study of skeletons and corpses, mummified remains of ancient people, cooperation with criminologists and historians helps not only to recognize certain individuals in the presence of materials for comparative research, but also to verify or refute more global versions of certain facts of the life of the entire historical society. The active development of forensic archeology and anthropology abroad provides a worthy example for domestic science and practice to borrow the positive experience of European and American colleagues. We see the use of the results of forensic archeology and forensic anthropology as part of a complex forensic investigation within the framework of the investigation of many offenses, in particular, illegal search operations at an archaeological heritage site, destruction, destruction or damage to cultural heritage sites.

General scientific methods of research are empirical (experiment, observation, description) and theoretical (analysis, synthesis, abstraction, generalization, induction, deduction, explanation, classification, etc.), as well as systemic, functional, specifically sociological. The purpose of the article is to develop and analyze the theoretical foundations of conducting a complex forensic-medical and forensic-archaeological/forensic-anthropological examination during the investigation of illegal search operations at an archaeological heritage site, destruction, destruction or damage of cultural heritage sites and other offenses.

First of all, when investigating the illegal conduct of search works at an archaeological heritage site, it is necessary to use the achievements of many sciences, to come to a systematic perception of the research object, to look for new interdisciplinary approaches. Secondly, when studying skeletonized remains and corpses, it is necessary to combine knowledge from forensic medicine, history, archeology and anthropology. It is necessary to develop a plan for the investigation of crimes taking into account the appointment of such types of examinations, to calculate certain deadlines and the complexity of investigations of this kind. Thirdly, to develop and test the methodology of conducting comprehensive forensic-medical and forensic-archaeological/forensic-anthropological examinations taking into account the achievements of these fields of knowledge and modern domestic technical and personnel capabilities. Fourth, to study the experience of foreign colleagues, in particular, American research centers and criminal proceedings, to improve the qualifications of certain specialists directly on international practice bases.

Keywords: investigation, identification, forensic archeology, forensic anthropology, forensic medicine, taphonomy, DNA.